

ДИМО МИНЕВ

На 19 октомври 1995 г. се навършват деветдесет години от рождението на Димо Стефанов Минев. Една годишнина, която скромно се отбелязва в някои вестници. А той е от тружениците, които не трябва да бъдат забравени. Още повече че литературното му дело не е незначително, нито пък е малко по обем. И не по този втори показател трябва да се измерва, а по действителния му принос за разрастването на българската наука.

Димо Минев е от авторите, за които не се шуми, не се пише. И е обяснимо. У нас обикновено забелязват тези, които са по върховете на администрацията, в ръководството на издателства или вестници и списания. А той не бе от тях. Животът му премина като преподавател във Варна и завърши като преподавател във Великотърновския университет "Св. св. Кирил и Методий". Такава е участва на скромните труженици независимо от това къде се извяват. Неговият принос за разработката на българското литературознание е допълнен от приноса му за успехите на краезнанието и, разбира се, за утвърждаването на Висшия педагогически институт "Братя Кирил и Методий" като учебно и научно средище в страната. А на тези, които го познаваха по-отблизо, е известно, че той е първият председател на съюза на научните работници – клон Велико Търново.

По-важните дати от неговия живот могат да бъдат накратко очертани в следната последователност: роден е на 19 октомври 1905 г. в гр. Лясковец, който се намира недалеч от Горна Оряховица и Велико Търново, дали на страната в миналото видни учени и поети. През 1929 г. (двадесет и четири годишен) завършва романска филология в Софийския университет. Известни сведения за студентските му години, но покрай другото, съобщава Христо Радевски, с когото са състуденти, в книгата си "Личности" от поредицата "Живи като живите". В тези редове Димо Минев е открит като трудолюбив студент, който прекарва времето си по семинари и библиотеки.

Важни са годините 1930-та и 1936-та, когато има възможност да специализира във Франция, и по-точно в Дижонския и Парижкия университет. Тези знания по-късно използва в педагогическата си дейност, когато работи като старши преподавател по френски език във Висшия педагогически институт "Братя Кирил и Методий". В новосъздадения университет работи от 1963 г., когато е основан, до 1967 г., когато го напуска поради пенсиониране. След това животът му премина тихо, както бе живял и преди това, и завършва на 14 април 1980 г. Погребан е във Велико Търново, но малцина знаят къде точно е гробът му и освен близките му почти никой не се отбива да положи там свежи цветя.

Приносът на Димо Минев за българската литературна наука се оценява различно. Едни вече са го забравили, което не е особена препоръка за тях като литературоведи. В най-новия речник на българската литература неговото име липсва, и то след като е написал книги за Йовков, за Иван Вазов и др. По-точно е становището на Г. Константинов, който в "Творци на българската литература" (С., 1941 г.) цитира проучванията му за Никола Козлев.

За нравствеността на този човек е показателно написаното от Хр. Радевски в "Личности": "Получих писмо от моя състудент и приятел Димо Минев – по повод на втората ми книжка "Живи като живите". Приятелско, насърчително писмо". В тези редове е загатната част от дейността на Д. Минев. Той кореспондира с видни наши дейци и особено с хора на изкуството, от тях събира данни, въз основа на които прави изводи. Проучва изворите за един или друг роман, повест на Вазов, взаимоотношенията на видни дейци на културата ни.

Във Велико Търново Д. Минев се проявява с присъщата си скромност и трудолюбие. Проф. Никола Ковачев пише в спомените си по случай 25-годишния юбилей на Великотърновския университет следното за този човек на науката: "Особено близко семейството ми стана със семейството на ст. преподавател Димо Ст. Минев, който беше съхранил в характера си нещо възрожденско – беше тих, скромен, почтителен и деликатен"¹. По-подробно го е описал П. Братоев в спомените си по същия повод (годишнината на Великотърновския университет): "Но най-колоритен беше Димо Минев. Изискани маниери. Винаги внимателен, учтив до премаляване. Ще свали шапка, пръв ще поздрави с един дълбок поклон и проточена интонация. Целият му вид респектираше, предизвикваше уважение. Той беше човек от друго време, нещо възрожденско и патриархално лъхаше от цялата му фигура, от особеното му поведение и начин на общуване с хората. Сякаш имаше нещо йовковско у него – нещо меко, топло, сърдечно"².

Такива са спомените на ония, които са познавали или работили с Димо Минев. Времето обаче изнася на преден план други интереси и личният пример на такива труженици остава забравен. А в някои случаи поведението му граничи с легендите. Неговите трудове за Йовков и Вазов са пример за фактология и достоверност. Той събира факти и въз основа на тях прави изводите си. За него се говореше, че с конска каруца, без парична помощ от никъде, е обиколил Добруджа, за да събере всичко, което е оцеляло в съзнанието на хората, за живота и делото на Й. Йовков.

За Д. Минев е показателен и фактът, че е един от първите, които дариха книги от личната си библиотека на университетската библиотека, за да може тя да изпълнява функциите си на образователен институт, както и да улеснява преподавателите в научноизследователската им работа. И само оня, който познава трудностите, съпътстващи учредяването и утвърждаването на нов университет, може да оцени значението на този акт. Наистина Д. Минев не е единствен в това отношение. В университетската библиотека на Великотърновския университет има подарени книги от акад. Петър Диневков, от проф. Никола Кожухаров и др. Освен това Димо Минев подпомагаше младите си колеги с книги и списания, необходими им за техните изследвания. А в библиотеката си той притежаваше списания като "Везни" и "Пламък" на Гео Милев.

Преподавателската дейност на Д. Минев е оставила следи у много филолози, изучавали френски език. Не случайно А. Бурмов като първи ректор се насочва към него, защото в началото като принцип във Висшия педагогически институт "Братя Кирил и Методий" се утвърждаваше постановката, че "се възпитават всички: от портиера до ректора". И с поведението си Ал. Бурмов даваше пример: той лично приемаше всички новозаписани студенти.

Научната дейност на Димо Минев е разнообразна, при все това в нея се открояват тематични центрове. В известна степен изследванията му са свързани с учебните заведения, в които е работил. Поради тази причина е автор на методически статии, краеведски трудове, стопанско-икономически проучвания, библиографски разработки, но преобладават литературоведските. Независимо от разнообразието на разработваната тематика може да се приеме, че той е учен със собствен профил, който особено ясно се откроява в литературоведските му трудове.

Изявите на Д. Минев в науката започват през 1927 г. с публикация в сп. "Българска мисъл". Тогава той е само на 22 години. И въпреки че публикациите му са различни по обем и количествено несъразмерни по години, до 1972 г. библиографските справочници свързват с неговото име 129 заглавия. Публикува в авторитетни списания, издава и книги за видни наши писатели.

Ранните изследвания на Д. Минев са свързани с културата и историята на родния му град Лясковец. Потвърждение са следните заглавия: "Цани Гинчев – Никола Козлев" (Варна, 1932 г.), по-късно излизат "Цани Гинчев" (БП, С., 1963 г.), "Никола Козлев" (БП, С., 1966 г.), "Град Лясковец" (Варна, 1944 г.). Тези негови проучвания имат и историколитературно значение и не случайно Г. Константинов се позовава на някои от тях.

Литературоведските му интереси се проявяват и по отношение на принципните въпроси на естетиката, и по-точно на въпроса за мястото и значението на художествената литература. Негово дело е статията "Литература и живот", поместена в "Съвременник" (I, № 17, 14.I.1931, кн. 1), в "Листопад" (XIII, 1932 г., № 3) помества "Размисли върху някои литературни въпроси". Интерес представлява и рецензията му в "Българска мисъл" (XI, 1936, № 4) за Д. Добрев "Литературата в провинцията". Такива статии и рецензии са му помагали да си изясни проблемите на художествената литература, следователно и собственото си отношение като литературовед.

Изследванията на Димо Минев са фактоложки и по изключение сравнителни от типа на "Франция като сюжет в българската литература", публикувано в "Годишник на Висшето търговско училище – Варна за 1938–1939 г. Част от статиите му са подготвителни материали за по-обширни и цялостни проучвания на живота и творчеството на Йордан Йовков и на Иван Вазов. Те се отличават с богата фактология и добросъвестно изложение на всички сведения. Потвърждение са почти всички негови публикации за български автори. Напр. "Първият разказ на Алеко Константинов", "Алтънлъ Стоян войвода" и др. Може да се каже, че в някои от тях Йовковото родословно дърво е очертано във възможната пълнота.

Да се изтъква като специфично за Д. Минев отношението към фактите и издирването им, не е погрешно като извод, но ще се окаже едностранчиво, защо-

то той не се стреми към фактите заради самите факти. Те са му необходими, за да проникне в творческия процес на писателя. Отличава се от литературоведите, които са изучавали творческия процес, главно по това, че не се увлича по психологическата страна, а се стреми да проникне до художественото майсторство, разкрива връзката между поетическо изкуство и живот.

В изследванията си за Йордан Йовков издирва родословното му дърво, но с цел да долови кой от близките му е послужил като прототип на един или друг персонаж, каква народна песен е стимулирала някой епизод или ситуация от разказите или романите му. От това проучване читателят стига до извода, че Й. Йовков не копира действителността, не преразказва легендите, а прониква до народното поетическо виждане и въз основа на него разработва своите разкази, повести, романи. Така се изяснява не само връзката с народното творчество, но и същността на поетическото му светоотношение, което е основано на народната поетична традиция. Фактите, които Йовков използва пряко като лични наблюдения и впечатления от детството или получени от Данаил Константинов, са от правно начало за сюжетна линия и за индивидуализация на персонажите. Те обаче са следствие на замисъл, а не са първопричина за замисъла. Йовков посочва на Д. Константинов какви народни песни са му нужни, какви легенди да му потърси и изпрати. Измислицата при Йовков се превръща в метод за задълбочаване на естетическото в отношенията на персонажите. С тези наблюдения Д. Минев е посочил своеобразието на Йовковото творчество.

Значително научноизследователско дело на Димо Минев е книгата му за Иван Вазов от 1967 г., която обхваща "проучвания и извори на творчеството му". В нея освен материали за повестта "Немили-недраги" са поместени и факти и наблюдения за романите "Под игото" и "Нова земя". Те са ценни за проучване на творческия процес у Иван Вазов и не повтарят онова, което Иван Шишманов е публикувал в психограмата на поета. Д. Минев е проследил прототиповете на тези романи, мястото на действието, степента на близост до реалните исторически събития, до житейските отношения и художествената измислица като метод на художествено обобщение. Всичко това позволява да се очертае мястото на Вазов в българската литература и да се проникне в спецификата на творческия процес на българските писатели от края на XIX в.

Не по-малко важно е също така да се обърне внимание и на една друга страна на тези материали. Проучванията на Д. Минев позволяват да се обхване литературният процес в България от края на миналия век и първата половина на XX в. и в аспекта литературни отношения и литературни влияния. Такова значение имат страниците за отношенията на Вазов и Захари Стоянов, Вазов и Кирил Христов. Не по-малко интересни са и данните в заключителната част на книгата, онасловена "Вазови герои против Вазов". Те са достатъчно перспективни, когато се изследва степента на известност на Вазов сред българските читатели, но са от значение и за изследване на литературните разбирания на хората в страната. На белетристиката и изобщо на поетическите изкуства българинът е гледал като на вид история и зад всеки персонаж е съзирал реални факти и биографични сведения, поради което не е допускал, че художествената измислица дава право на автора да обобщава, да комбинира случки и черти с цел да достигне художествена правдивост. Д. Минев е привел и писмото на хаджи Гъчо Шамуров до Иван

Вазов по повод романа "Нова земя", в което се сочи, че Вазовият роман е "препълнен с неприлични изражения, които унищожават честта на цялото Ви семейство и хвърлят пятно на целий Българский народ".

Литературните влияния не са само въздействие от майстор върху начеващ автор, но и възможна полемика между автори по принципно важни проблеми. Вазов навлиза в полемични отношения с някои поети, но причините за тях са повече у другите, не толкова у него. Особен е случаят с отношенията му със Захари Стоянов, който го обвинява в плагиатство. Вазов и Кирил Христов имат съвсем други изяви като поети и не се поддават на някои страсти на времето. Д. Минев е проследил взаимоотношенията на Вазов с тези наши видни дейци на културата.

Научната позиция на Д. Минев става още по-ясна и конкретна и от ония страници, в които той коригира някои погрешни или недоказани твърдения, отнасящи се за Иван Вазов. Такъв е случаят с Б. Йоцов, Ст. Каракостов, Д. Кьорчев, Ж. Натан, които търсят влияние от страна на Захари Стоянов върху Вазов. С достатъчно факти той доказва, че Вазов не се е влиял от "Записки по българските въстания" от Захари Стоянов, защото е писал своя известен роман преди още да са публикувани мемоарите. Той допуска само въздействие, което подсказва замишля за едно или друго Вазово повествование. Не изключва и обратното въздействие: Вазов с някои свои публикувани спомени да е повлиял на Захари Стоянов.

Съществуващото съперничество и борбите между българските автори Д. Минев отхвърля. За него те са печална страница в историята на българската литература. И тази негова преценка не е продиктувана от желанието да защити единия или другия, тя е принципна позиция и затова е особено важна.

В разглежданите работи Д. Минев се откроява като фактолог. Той не прави никакъв извод, без да се позове на факти, които при това не са от естество да пораздат съмнения. Най-пълно неговата позиция на историк на литературата проличава и от защитата му на Вазов. В поведението и дейността на патриарха на българската литература Д. Минев съзира пример, достоен за следване. Едно от основанията му за такъв извод е в лириката на поета, който не е написал нито едно стихотворение за възхвала на българските монарси Батенберг и Фердинанд.

Изложениите особености на литературоведските статии и книги на Д. Минев не са загубили значението си и днес.

БЕЛЕЖКИ

¹ Великогърновски университет "Кирил и Методий", 1963–1988. Спомени за неговото създаване и изграждане. С., 1988, с. 112.

² Пак там.

Никола Г. Николов